

Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej

Departament Ubezpieczeń Społecznych
Dyrektor
Konrad Miłoszewski

DUS-II.055.3.2023.SG

Warszawa, dnia 15 maja 2023 r.

Pani

Szanowna Pani,
działając na podstawie art. 13 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz. U. z 2018 r. poz. 870) w związku z Pani petycją w sprawie zmiany przepisu art. 56 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 504, z późn. zm.), uprzejmie wyjaśniam, co następuje.

Od początku istnienia systemu ubezpieczenia społecznego rolników, a więc od 1977 r. aż do 1989 r., istniał obowiązek podwójnego ubezpieczenia rolników „dwuzawodowców”, tj. osób, które pracę na roli łączyły z zatrudnieniem poza rolnictwem. W związku z podwójnym ubezpieczeniem istniała możliwość pobierania świadczeń emerytalno-rentowych zarówno z powszechnego, jak i rolniczego systemu ubezpieczenia społecznego. W razie nabycia prawa do dwóch ww. świadczeń uprawnionemu wypłacano półtora świadczenia – świadczenie korzystniejsze w całości, a drugie w połowie.

Na podstawie ustawy z dnia 24 lutego 1989 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin (Dz. U. poz. 53), zniesiono zarówno obowiązek podwójnego ubezpieczenia rolników „dwuzawodowców”, jak i możliwość pobierania dwóch świadczeń emerytalno-rentowych i wprowadzono rozwiązanie polegające na wzajemnym zaliczaniu okresów ubezpieczenia do uprawnień emerytalno-rentowych. Dodatkowo umożliwiono pobieranie tylko jednego świadczenia emerytalnego: z powszechnego albo rolniczego systemu ubezpieczenia społecznego.

Obecnie obowiązujący stan prawny reguluje sytuację osób, które zmieniały rodzaj działalności zarobkowej, a w związku z tym były objęte różnymi systemami ubezpieczenia. Inne reguły obowiązują jednak osoby urodzone po 1948 r., a inne urodzone przed 1949 r., co wynika z reformy systemowej ubezpieczenia emerytalnego wprowadzonej w 1999 r.

Rozwiązanie polegające na wzajemnym zaliczaniu okresów ubezpieczenia do uprawnień emerytalno-rentowych, jest uregulowane zarówno w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, która reguluje zagadnienia związane z powszechnym systemem emerytalnym, jak i w ustawie z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2023 r. poz. 208, z późn. zm.), regulującej zagadnienie emerytur rolniczych.

Z przepisu art. 33 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników jednoznacznie wynika, że od dnia 1 stycznia 1991 r., tj. od dnia wejścia ustawy w życie, w razie zbiegu prawa do obu emerytur uprawnionemu wypłaca się tylko jedno wybrane przez niego świadczenie. Kwestia zaliczania okresów składkowych dla osób urodzonych przed 1949 r., została uregulowana w art. 20 ust. 1 pkt 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Zgodnie z ww. przepisem, do okresów ubezpieczenia niezbędnych do przyznania emerytury rolniczej z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego zalicza się m.in. okresy, od których zależy prawo do emerytury pracowniczej wypłacanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, pod warunkiem, że okresy te nie zostały wcześniej zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty na podstawie odrębnych przepisów.

Analogiczną regulację zawierają przepisy dotyczące powszechnego systemu emerytalnego, ponieważ przyznanie emerytury na podstawie ustawy emerytalnej osobie urodzonej przed 1 stycznia 1949 r., jest uzależnione od udowodnienia wymaganego stażu pracy. Wobec tego art. 10 ustawy emerytalnej zezwala na uwzględnianie okresów pracy rolniczej, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia okresu niezbędnego do uzyskania prawa do emerytury w przypadku, gdy okresy składkowe i nieskładkowe niezbędne do przyznania świadczenia są krótsze od wymaganego okresu oraz nie zostały one zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury rolniczej. Do okresów tych zalicza się: okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono składki, a także przypadające przed dniem 1 lipca 1977 r. okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego po ukończeniu 16. roku życia oraz przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia.

Przedstawione wyżej rozwiązania mają na celu uwzględnienie w wysokości świadczenia wypłacanego osobom urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r. faktu opłacania składek na dwa rodzaje ubezpieczenia przez osoby zatrudnione na roli oraz pracujące poza rolnictwem.

Należy podkreślić, że omówione wyżej przepisy w zakresie możliwości zaliczania okresów innego ubezpieczenia przy ustalaniu prawa do emerytury ubezpieczonym, którzy w okresie aktywności zawodowej zmieniali system ubezpieczenia z powszechnego na rolniczy lub odwrotnie, dotyczą tylko osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r. Osoby urodzone po tej dacie objęte zostały bowiem reformą powszechnego systemu emerytalnego. W przypadku osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r. wprowadzono zasadę całkowitej odrębności systemów ubezpieczeń. System ubezpieczenia społecznego rolników nie został zreformowany i prawo do emerytury rolniczej nadal jest uzależnione nie tylko od osiągnięcia wieku emerytalnego, ale także od posiadania wymaganego 25-letniego stażu ubezpieczeniowego, przy czym prawo do emerytury rolniczej jest ustalane wyłącznie na podstawie okresów opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników. Zniesienie możliwości uzupełniania stażu rolniczego okresem ubezpieczenia w powszechnym systemie emerytalnym, jest konsekwencją zmiany zasad przyznawania emerytur z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dla osób urodzonych po 1948 r. oraz wprowadzenia możliwości pobierania przez te osoby emerytury rolniczej w zbiegu z emeryturą z systemu powszechnego.

Zgodnie z art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych emerytura przysługuje po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego każdej osobie, która podlegała ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym – niezależnie od długości stażu ubezpieczeniowego. Ponieważ przy ustalaniu prawa do emerytury i obliczaniu jej wysokości nie uwzględnia się okresu ubezpieczenia z tytułu działalności rolniczej, osoba urodzona po 1948 r. oprócz emerytury powszechnej może mieć również przyznaną i wypłacaną emeryturę z tytułu podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników – o ile posiada okres ubezpieczenia rolniczego wymagany do jej przyznania.

Powyższe oznacza, że osoby ubezpieczone, urodzone po dniu 31 grudnia 1948 r., które w okresie aktywności zawodowej podlegały zarówno ubezpieczeniu społecznemu rolników, jak i powszechnemu systemowi emerytalnemu, mają prawo pobierania jednocześnie świadczeń z obu systemów. Po osiągnięciu wieku emerytalnego osoby te mogą nabyć prawo do emerytury rolniczej, jeżeli podlegały ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu rolników przez okres co najmniej 25 lat, jak również prawo do emerytury powszechnej. Każda z instytucji ubezpieczeniowych (Zakład Ubezpieczeń Społecznych i Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego) przyznane świadczenie emerytalne będzie wypłacać niezależnie. Natomiast ubezpieczony, który posiada okresy opłacania składek na Fundusz Emerytalny Rolników, Fundusz Ubezpieczenia Społecznego Rolników i ubezpieczenie emerytalno-rentowe, o których mowa w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników, w wymiarze krótszym niż 25 lat, może ubiegać się o emeryturę powszechną zwiększoną o tzw. część rolną, ustaloną według zasad wymiaru części składkowej emerytury rolniczej (art. 26a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych).

Zgodnie z art. 26a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wysokość emerytury ustalonej zgodnie z art. 26 tej ustawy, ulega zwiększeniu za okresy opłacania składek na Fundusz Emerytalny Rolników, Fundusz Ubezpieczenia Społecznego Rolników i ubezpieczenie emerytalno-rentowe, o których mowa w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników. Zwiększenie to ustala się według zasad wymiaru części składkowej emerytury rolniczej przewidzianych w przepisach

o ubezpieczeniu społecznym rolników na podstawie zaświadczenia Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego o okresach opłacania składek.

Analogiczne rozwiązanie zawarte zostało w art. 56 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Przepis ten stosuje się między innymi przy ustalaniu wysokości emerytury osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r., które spełniły warunki wskazane w art. 46 tej ustawy. Zgodnie z ust. 4 tego przepisu, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe nie zostały uzupełnione okresami wymienionymi w art. 10, emerytura ulega zwiększeniu za okres opłacania składek na Fundusz Emerytalny Rolników, Fundusz Ubezpieczenia Społecznego Rolników i ubezpieczenie emerytalno-rentowe rolników. Zwiększenie to ustala się według zasad wymiaru przewidzianych dla części składkowej w przepisach, o których mowa w ust. 3 (tj. w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników).

Emeryturę tę wypłaca się z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, z tym że koszty tej emerytury, w części odpowiadającej zwiększeniu o część składkową, podlegają refundacji z funduszu emerytalno-rentowego określonego w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Należy również wskazać, że w przypadku, gdy osoba ubezpieczona nie nabyła prawa do emerytury rolniczej z powodu braku wymaganego 25-letniego okresu podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników i jest uprawniona do emerytury powszechnej ze zwiększeniem o tzw. część rolną, a świadczenie zostało ustalone w kwocie niższej od najniższej emerytury, przy ustalaniu możliwości jego podwyższenia do gwarantowanej przez państwo najniższej emerytury okresy ubezpieczenia rolniczego, za które zostało przyznane ww. zwiększenie, zalicza się do wymaganego w tym przypadku stażu ubezpieczeniowego w wymiarze co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn (art. 87 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych).

Art. 56 ustawy o emeryturach i rentach z FUS określa zatem komu przysługuje zwiększenie z tytułu opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników. Przepis ten nie określa wysokości tego zwiększenia. Zwiększenie za okresy opłacania składek na Fundusz Emerytalny Rolników, Fundusz Ubezpieczenia Społecznego Rolników i ubezpieczenie emerytalno-rentowe, o których mowa w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników, ustala się według zasad wymiaru części składkowej emerytury rolniczej przewidzianych w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników na podstawie zaświadczenia KRUS o okresach opłacania składek. Zasady te są określone w art. 25 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników.

W tym miejscu należy podkreślić, że przepisy o ubezpieczeniu społecznym rolników leżą poza właściwością Ministra Rodziny i Polityki Społecznej.

Należy także pamiętać, że system ubezpieczenia społecznego rolników nie został zreformowany w ten sam sposób jak system powszechny i nadal jest oparty na zdefiniowanym świadczeniu, a nie na zdefiniowanej składce. Oznacza to, że świadczenia emerytalno-rentowe rolnicze mogą być finansowane w przeważającej części z budżetu państwa. Zaś emerytury pracownicze oparte zostały na zasadzie zdefiniowanej składki, a to oznacza, że są pochodną opłacanych składek bez udziału dotacji z budżetu państwa. Należy zaznaczyć, że osoby urodzone po dniu 31 grudnia 1948 r., mają wyliczony kapitał na indywidualnych kontach emerytalnych w ZUS, niezależnie od długości okresu podlegania ubezpieczeniu. Dzięki temu otrzymują z ZUS po osiągnięciu wieku emerytalnego świadczenie emerytalne w wysokości odpowiadającej opłaconym składkom.

W Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej nie są prowadzone prace legislacyjne zmierzające do wprowadzenia zmian w postulowanym przez Panią zakresie. Jak już wspomniano kwestie dotyczące uregulowań zawartych w ustawie o ubezpieczeniu społecznym rolników są we właściwości Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Pouczenie

Zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy o petycjach sposób załatwienia petycji nie może być przedmiotem skargi.

Z wyrazami szacunku,

Konrad Miłoszewski

Dyrektor

Departamentu Ubezpieczeń Społecznych

/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/